

Linguodidactical Archeology
Лингводидактическа археология

100 ГОДИНИ ЕЗИКОВО ОБУЧЕНИЕ В ИКОНОМИЧЕСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ – ВАРНА (Първите учебни планове и първите преподаватели по езици)

Владимир Тодоров Досев
Икономически университет – Варна

Резюме. Икономическият университет – Варна, е основан на 14 май 1920 г. и тази година празнува своята 100-годишнина. Още в първите учебни планове на висшето училище е отделено сериозно внимание на езиковото обучение за бъдещите икономисти, като часовете по чужд език превишават броя на всички останали дисциплини. За преподаватели са привлечени изявени филолози, завършили в чужбина, а периодически са канени за лектори и чуждестранни граждани. Двама от професорите по чужди езици са избирани за ректори на Университета. Целта на настоящата статия е да представи мястото на езиците в първите учебни планове (1920 – 1940 г.) и да популяризира имената и дейността на първите преподаватели по езици в Икономическия университет – Варна.

Ключови думи: езиково обучение; история на Икономическия университет – Варна; 1920 – 1940; чужди езици за икономисти; преподаватели по чужди езици

Икономическият университет – Варна, е основан под името Висше търговско училище на 14 май 1920 с решение на XXV сесия на Варненската търговско-индустриална камара, а получава институционализация на 28 септември 1920 г. със заповед на министъра на търговията, промишлеността и труда. Управлението на училището е поверено на Академическия съвет и на Върховен училищен съвет, в който влизат кметът на града, представители на Академическия съвет и членове на Варненската търговско-индустриална камара. За първи ректор е избран проф. Цани Калянджиев (професор по стокосзнание), а за втори и трети – проф. Иван Константинов (професор по френски език) и проф. Янаки Арнаудов (професор по немски език). Още в първите учебни планове ръководството на висшето училище обръща сериозно внимание на езиковото обучение, което е видимо от броя на часовете по чужди езици (задължителни и незадължителни) и търговска кореспонденция, водена на български и на чужд език. Върховният училищен съвет се старее да назначава за преподаватели по езиците изявени българи, завършили филологии в чужбина,

а често привлича за преподаватели и чуждестранни граждани с опит в университетското преподаване на чужд език.

Проучването на историята на езиковото обучение в едно от най-старите висши учебни заведения у нас е част от задачите на лингводидактическата археология. Димитър Веселинов твърди, че за лингводидактологията във времето е утвърдено „историко-теоретикопрактическо разглеждане на тази наука като изследователско направление, обединяващо всички аспекти на езиковото образование“ (Vesselinov, 2020: 7). Проучването на опита на нашите предшественици по отношение на езиковото образование би било от ползва дори и в новите условия днес. Основната цел на тази статия е да представи мястото на езиковото обучение в първите учебни планове и да запознае широката филологическа общественост с дейността на първите преподаватели по езици в Икономическия университет – Варна. Според Веселинов системното изследване постиженията на специализираното езиково обучение във водещите български академични центрове е предизвикателство „със стратегическо значение за развитието и разпространението на положителния опит в тази динамично променяща се сфера от образователния пазар. Резултативността от такива периодични анализи е предпоставка за търсене на варианти за оптимизиране на учебния процес по чужд език“ (Vesselinov, 2019: 176).

По време на основаването на Висшето търговско училище Варна е пъстър в етническо и езиково отношение град. „През втората половина на XIX и началото на XX в. Варна се утвърждава като един от най-големите търговски центрове както в Черноморския басейн, така и на Балканите. Предпоставките за това се появяват още през 30-те – 40-те години на XIX в., когато е премахнат монополът върху търговията със зърнени храни в Османската империя и са подновени търговските ѝ конвенции с развитите индустриални държави в Европа (1838 – 1846) – фактори, които благоприятстват и привличат интереса на европейските търговци към плодородните балкански провинции на империята. Тези процеси дават своето бързо отражение върху Варна, която се превръща в главно за района средище на европейски консулски резиденции и в най-голямото пристанище на Западното Черноморие“ (Roussev, 2020: 23). Освен консулски резиденции във Варна се откриват и корабни дружества, и представителства на редица чуждестранни фирми, търгуващи със зърно, петрол, промишлени стоки. Градът се утвърждава като международно средище на търговията – врата на България към света. Варна се превръща и в голям индустриален център (с над 60 фабрики до 1942 г.) и в най-известния черноморски курорт за времето си. Всичко това предопределя и нуждата от висококачествено езиково обучение за стопанските дейци. Тази нужда е ясно осъзнавана от представителите на Варненската търговско-индустриална камара. В речта си по време на официалното откриване на училището на 2 октомври 1921 г. цар Борис III категорично заявява надеждите си за пионерската роля на училището за международното издигане на българската

икономика, което предопределя и голямото значение на езиковото обучение в него: „...Едно от главните условия за развитието в по-големи размери на нашето народно стопанство е засилването на икономическите връзки с останалия свят... И ние трябва да поздравим, че новият институт се открива именно във Варна, нашето първо пристанище, защото морето е главната артерия, по която се извършва международната размяна. От тук учителите, напътвайки и обогатявайки със знания своите ученици, ще им сочат винаги морето – вечния и традиционен път на търговията и на взаимното опознаване и сближаване на народите... С тия чувства, аз пожелавам горещо на *първото българско Висше търговско училище* (курсивът на Bliznakov, Kovachev & Tsonev) да крепне и се развива, като разпраща по всички кътове на родината просветени и съзнателни граждани, които да заработят с всички сили за благоденствието и напредъка на българския народ“ (Bliznakov, Kovachev & Tsonev, 2001: 26 – 27). Подобен смисъл има и телеграмата на министъра на просветата Стоян Омарчевски: „с наука и просвета, пръснали дълбоки корени във всички области на живота, ще можем да изградим трайното бъдеще на нацията. Усилията на Варненската търговско-индустриална камара всякога са бивали насочвани към изграждане на това бъдеще въз основа на здравите, добре проучени условия на търговско-промишленото ни напредване и икономическа независимост. Като ви приветствам с откриването на *първото Висше търговско училище в страната* (курсивът на Roussev), с което още повече се очертава плодотворната дейност на камарата, желая от сърце и душа това училище да напредва и да бъде гордост не само на варненци, но и на целия български народ, както по висотата на своята наука, така и по резултатите на нейното практическо приложение“ (Roussev, 2020: 45). На церемонията по откриването присъства и проф. Димитър Мишайков като представител на Софийския държавен университет. В словото си той изтъква, че през 30-годишната си дейност Софийският университет „не беше в състояние да обгърне и ония специални научни области, които имат по-непосредствено значение за потребностите на народното стопанство“ (Bliznakov, Kovachev, Tsonev, 2001: 27).

Огромна роля за създаването на Висшето търговско училище във Варна играе Цани Калянджиев – неговият първи ректор. Той е автор на първите учебни планове, представяни пред Варненската търговско-индустриална камара далеч преди създаването на училището. За отношението на Цани Калянджиев (самият той владеещ отлично руски, немски, френски и английски езици) към езиковото обучение на бъдещите икономисти можем да съдим от спомените на Янаки Арнаудов от първите им разговори, провеждани на немски език, преди последният да бъде назначен като преподавател по немски в училището. В един от тези разговори Калянджиев показва, че вече познава дисертацията на Арнаудов, защитена и публикувана в Мюнхен. „След това започна да ми разправя за положението и постановката на езиките във Висшето търговско училище, неговото желание те да бъдат поставени на такава висота, че този институт да

задоволи напълно *нуждите на страната от висше търговско образование, един от най-важните елементи на което за него бе и владението на поне един чужд модерен език* (курсивът мой, В. Д.)“ (Arnaudov, 1942: 70).

Когато през 1924 г. се приема „Закон за изменение и допълнение на членове от Закон за народното просвещение“ (ДВ, №. 79, 10. 07. 1924 г.), Министерството на просвещението възлага именно на проф. Калянджиев да изготви частта за висшите стопански училища, а той „съгласува новите текстове, още преди те да бъдат обсъдени и приети в София, със своите колеги – преподавателите на ВТУ“ (Roussev, 2000, стр. 49). За отношението на държавата към Висшето търговско училище и неговия създател можем да съдим от доклад-предложение на министъра на народното просвещение до цар Борис III, в което се казва, че Калянджиев „заслужава да бъде награден като деец, който е допринесъл твърде много за просветния и стопански напредък на страната ни“ (ЦДА – София, Ф. 177К, оп. 2, а.е. 613, л. 256). На 4 февруари 1935 г. първият ректор на Висшето търговско училище във Варна е награден от цар Борис III с командирски кръст на народния орден „За граждански заслуги“ (ЦДА – София, Ф. 177К, оп. 2, а.е. 613, л. 255).

С подкрепата на Варненската търговско-индустриална камара 10 години преди създаването на Висшето търговско училище във Варна Калянджиев посещава и се запознава на място с учебните планове на най-известните за времето си висши стопански училища в Австрия, Германия и Чехия. „Посредством лична кореспонденция се снабдява с учебна документация на френските училища в Париж, Лион, Марсилия, Бордо, Куен, Нанси, Монпелие; италианските училища във Венеция, Бари, Торино, Милано; Московския комерчески и Киевския комерчески институт; търговските факултети на Лондонското училище за икономика и политика и Бирмингамския университет; търговския отдел на Пенсилванския университет (САЩ) и др.“ (Kovachev, 2012: 11). Запознат отлично с практиката на най-известните европейски и американски висши училища, самият той възпита ник на университетите в Москва и Цюрих, Калянджиев успява да създаде учебен план, близък до най-добрите образци на своето време. Големият брой на часовете по чужди езици е заимстван най-вече от германските висши търговски училища. Според Арнаудов „германските фабриканти и търговци схванаха, че за да поемат и издържат конкуренцията на по-старите търговски и индустриални страни, те трябва да владеят техните езици (Arnaudov, 1930: 8).

Първият учебен план на училището е утвърден от Министерството на търговията със заповед № 7177 от 28 септември 1920 г., подписана от министъра Райков Даскалов (Kovachev, 2012: 11). Съгласно учебния план, подобно на висшите училища в Германия, обучението е в 4 семестъра, като във всичките 4 семестъра се предвижда задължително обучение по чужд език в размер на 6 часа седмично, което прави задължителния чужд език дисциплината с най-голям хорариум в Университета (изучават се общо 38 дисциплини). На студен-

тите се препоръчва да записват и втори, и трети език като незадължителни. В самия учебен план е записана и целта на изучаването на чужди езици – „преподаването на чуждите езици има цел да подготви студентите към свободно ползване на чуждата литература на изучаваните специалности и към водене търговската кореспонденция“ (Kovachev, 2012: 33). Предлага се входящото ниво на владеење на езика да се установява с изпит и съгласно нивата да се организира обучение в три различни групи.

Още на първото заседание на Академическия съвет се разглежда въпросът за езиковото обучение. В протокола от заседанието се казва следното „Съветът се занима с въпроса за задължителността при изучаването на чуждите езици и като прегледа изготвените параграфи на програмата и правилника, реши: Всеки студент ще трябва да държи сериозен изпит поне по един чужд език в размер, предвиден в правилника, без да се гледа в коя група е изучавал той езика“ (ДА – Варна, Ф. 122 К, оп. 1, а.е. 1, л.1). Първите изучавани езици във Висшето търговско училище са английски, немски и френски (от 1923 г. и италиански). Интересен въпрос е защо в учебния план не е включен и руски език. Възможни са няколко обяснения. Едното е, че създателите на училището от Варненската търговско-индустриална камара не са водили в дадения момент активна търговия със следвоенна Русия (и СССР малко по-късно). През годините на създаването на първите учебни планове Русия е в много тежко състояние. След приключването на Първата световна война в страната се води гражданска война, чувства се зловеща икономическа и дори продоволствена криза. Възможно е и друго обяснение – учебните планове на Висшето търговско училище до голяма степен повтарят учебните планове на германските висши училища. Проф. Арnaudов твърди, че в германските търговски висши училища се изучават като чужди езици „модерните“ английски, френски и италиански (вж. Arnaudov, 1930), които са посочени като особено необходими за немските търговски дейатели.

По предложение на Академическия съвет студентите записват като задължителен чужд език предимно езици, които вече са изучавали в училище (най-вече немски и френски). Предвижда се достигането на следното ниво на владеење на езика – „да даде възможност на свършившите да владеят търговската кореспонденция и се ползват от стопанската и търговската литература във връзка с изучаваните в училището материали (ДА – Варна, Ф. 122 К, оп. 1, а.е. 1, л. 124). Забелязва се и един основен проблем – слабата езикова подготовка на студентите, получена от българските гимназии. „Още при съставяне на първоначалната програма на училището по чуждите езици се обърна голямо внимание, като се определиха по 6 часа седмично за всеки от трите езика, френски, немски или английски, от които един задължителен. По това число на часовете академията държи 1-во място в България. Занятията по езиците срещнаха отначало и до известна степен срещат и сега много голяма спънка в слабата подготовка, която носят от себе си студентите от средното училище“ (Otchet za sastoyanieto,

2016: 10 – 11). В една своя студия проф. Арnaudов дава много ниска оценка на гимназиалното преподаване на чужди езици: „методиката на новите езици у нас се намира едва ли не в наивния стадий на развитие“ (Arnaudov, 1930: 3). В българското училище според него модерните езици се изучават по методика, по-подходяща за изучаване на мъртвите езици старогръцки и латински. Това налага нуждата от интензивно модерно езиково обучение, което да компенсира слабата гимназиална езикова подготовка на студентите.

От протокол № 17 от 16 ноември 1922 г. от заседание на Върховния училищен съвет (ДА – Варна, Ф. 122 К, оп. 1, а.е. 7, л. 24) става ясно разпределението на студентите по езици за учебната 1922/1923 г. Представени са зимните семестри за първите две учебни години.

Таблица 1

Езици	I семестър		III семестър		Всичко	
	Задълж.	Незадълж.	Задълж.	Незадълж.	Задълж.	Незадълж.
Немски	16	62	30	65	46	127
Френски	67	11	103	15	170	26
Английски	1	12	3	21	4	33
Без сведение	-	-	-	-	14	14
Всичко	84		136		234	

От приложената таблица ясно се вижда, че студентите масово избират да учат втори и трети чужд език, които им се водят незадължителни. Това е особено видимо при желаещите да изучават незадължително немски език – общо 127 студенти са го избрали. Можем да направим и извода, че по-голямата част от студентите на Висшето търговско училище във Варна в гимназиалния етап на своето образование са изучавали френски език, а най-малко студенти са изучавали английски. Колко стриктно Върховният съвет е следял дейността на Висшето търговско училище, става ясно от графата „без сведение“, т.е. Съветът не е получил информация от Висшето училище какви езици ще учат през разглежданата година 14 души от записаните в момента 234 студенти.

От академичната 1925/1926 г. Висшето търговско училище преминава към тригодишен курс на обучение. Новата учебна програма е утвърдена от Министерството на народното просвещение в края на академичната 1924/1925 година и е въведена от 1 октомври 1925 г. Много важна промяна в нея е въвеждането на задължително изучаване на втори чужд език. „Според изискванията на програмата, първият език наред с доразвиване на материала, усвоен в средното училище и изучаването на този език на дисциплината „Търговска кореспонденция“, „преследва и научно-литературни цели, т.е. свободно ползване на научната икономическа и търговска литература. Вторият език си поставя по-

скромни цели, а именно – усвояването му най-малко до степента на едно средно училище, заедно с търговската му кореспонденция“ (Roussev, 2020: 111). Увеличава се и броят на часовете по първия задължителен чужд език и се запазва правото на студентите да посещават занятия по трети език (незадължителен). Сред задължителните държавни изпити се включват два чужди езика с търговска кореспонденция на съответния език (изпитите са два – писмен и устен), както и търговска кореспонденция на български език. Разпределението на седмичните часове по задължителните чужди езици по семестри е показано в табл. 2 (ДА – Варна, Ф. 122 К, оп. 1, а.е. 3, л. 38).

Таблица 2

Задълж. езици	I сем.	II сем.	III сем.	IV сем.	V сем.	VI сем.
1-ви език	6	6	4	4	5	5
2-ри език	5	5	4	4	3	3

От учебната 1929/1930 часовете по втори чужд език в първи и втори семестър дори се увеличават на 6 часа седмично. Очевидно е желанието на ръководителите на Висшето търговско училище и на Варненската търговско-индустриална камара бъдещите икономисти да имат голям брой часове по чужди езици.

Колко важно е било научаването на чуждите езици, става ясно от следния факт – студентите, неполюжили успешно изпитите си по чужди езици, не са били допускани до сесиите. В Протокол № 155 от заседания на Академическия съвет (16 и 17 юли 1928 г.) е отразена промяна в Правилника на висшето училище, която гласи: „На преподавателите по езиците се дава право в края на учебната година да изискат от студентите, показали слаб успех, един проверочен изпит по съответния език и в случай че резултатът бъде незадоволителен, да не заверяват семестъра“ (ДА – Варна, Ф. 122 К, оп. 1, а.е. 4, л. 114). Тези завишени изисквания по отношение на владееенето на чужд език създават сериозни проблеми поради слабото владееене на втория език от страна на част от студентите и през 1932 г. отпада задължителното изучаване на втори чужд език, но се въвеждат годишни изпити по първия, успешното полагане на които дава възможността на студентите да продължат обучението си в следващата година. С Протокол № 431 от 25 декември 1932 г. (ДА – Варна, Ф. 122 К, оп. 6, а.е. 1, л. 251) Академическият съвет решава: „въвеждат се годишни изпити по чужд език“ – за първата година след успешно взети първите два семестъра, а за втората година – след успешно положен изпит от първата година и след успешни трети и четвърти семестър. Запазва се държавният изпит след третата година. В учебните планове се включват и два часа лекции на чужд език по социална и културна история на съответната държава в пети и шести семестър. Ефектът е много голям, отбелязва проф. Я. Арнаудов, тъй като по

този начин студентите се „въвеждат в психиката на чуждия народ, те се привикват да слушат продължително време непрекъснатото говорене на чуждия език на един по-научен стил, с което се дисциплинира мисълта им и същевременно се обогатяват с много литературни думи и изрази“ (Arnaudov, 1937: 12). Янаки Арnaudов е инициаторът за включването на такава лекция в учебния план. „През лятната ваканция на 1924 г. бях командирован в Германия, за да се запозная с новите методи в преподаването на чуждите езици, както и с постановката им във висшите стопански училища. Посетих Мюнхен и Берлин, участвах и в конгреса на неофилолозите от 1 – 4 октомври в последния град. От проучванията си установих, че в Германия не само във висшите, но и в средните училища се държи на единството между език и култура като неделимо цяло и че съобразно това се нагажда преподаването“ (Arnaudov, 1942: 80). Именно опитът в езиковото обучение в германските висши стопански училища мотивира големия брой на часовете по чужд език, както и въвеждането на лекцията по културна и стопанска история на съответния език.

Изпълнението на тези особено амбициозни учебни планове по отношение на езиковото обучение е изисквало и назначаването на много способни преподаватели по чужди езици. От протоколите на Върховния училищен съвет става ясно голямото внимание, с което са се отнасяли представителите на Варненската търговско-индустриална камара и на Академическия съвет към кандидатурите за преподаватели по езици. Коментирани са техните дипломи, преподавателски стаж, търсено е допълнително мнение за тях. Този подбор предопределя високото качество на всички назначавани преподаватели в началните години. След назначаването им преподавателите са били подложени и на последващ контрол от страна на ръководството, като при несправяне със задълженията им за някои от тях е било предлагано на Върховния училищен съвет уволнението им. Канени са и голям брой чуждестранни преподаватели (носители на езика) и действащи преподаватели от средното търговско училище във Варна.

Сред първите преподаватели филолози във Висшето търговско училище са проф. д-р Янаки Арnaudов, проф. Иван Константинов, доц. Израел Шалом, частен доц. Евгени Герхард, д-р Алфред Шрьодер, д-р Георг Кезер, Рафаел Гослен, Пиер Паскал, Пол Антоан, поетът Николай Лилиев, Димо Минев, Димитър Попов (по български език). В тази статия ще представим дейността на проф. Арnaudов и проф. Константинов, заемали длъжността ректор на училището, дългогодишни участници в Академическия и Върховния съвет, автори на учебните програми по чужди езици.

Проф. д-р Янаки Арnaudов е завършил немска и славянска филология (и философия) в университетите в Лайпциг и Мюнхен. През 1915 г. защитава дисертационен труд „Приказките и новелите на Вилхелм Хауф“ в Мюнхен. Член-кореспондент е на Германската академия на науките (Мюнхен). Във Висшето търговско училище във Варна постъпва на 1 октомври 1922 г. като

редовен доцент, а след публикуването на монографичен труд „Наченките на гражданската драма. Дидро и Лесинг. Принос към сравнителното изучаване на драмата в XVIII век“ (1929 г.) е избран за редовен професор. В продължение на два мандата в периода 1935 – 1939 г. е ректор на Висшето търговско училище във Варна. Проф. Арnaudов успява да привлече като дарения за университетската библиотека голямо количество скъпа чуждоезикова научна литература – от Германия (на стойност от 50 000 лв.), от Франция (20 000 лв.), от Италия (10 000 лв.), от английския консул във Варна (20 000 лв.) (Iliev, 2015: 33).

Във Висшето търговско училище почти от самото му създаване работи и проф. Иван Константинов. Завършил Първа класическа гимназия в София, той печели стипендия за обучение по романска филология във Франция и се дипломира в Университета в Нанси. На 1 декември 1922 г. е назначен за доцент по френски език, история на френската култура и френска търговска кореспонденция във Висшето търговско училище във Варна. Според Васко Василев Иван Константинов „никога не забравя факта, че подготвя не само професионалисти за икономиката, но и интелектуалци за страната. Затова акцентува в преподавателската и научноизследователската си работа върху изучаването на френската култура“ (Vasilev, 2015: 35). Иван Константинов издава монографичните трудове „Социални и политически елементи в поетическото творчество на Ламартин“ и „Обществени и политически мисли на Стендал, отразени в неговите романи“. През 1928 г. е избран за извънреден, а през 1932 г. – за редовен професор. Проф. Иван Константинов е вторият ректор на Висшето търговско училище във Варна. Заема поста ректор в периода 1933 – 1935 г.

Основателите на Икономическия университет – Варна, очевидно отделят особено голямо внимание на изучаването на чужди езици в обучението на бъдещите икономисти. Варненската търговско-индустриална камара е изпитвала остра нужда от стопански дейци, владеещи във висока степен чужди езици, тъй като Варна вече се е утвърдила като най-голямото черноморско пристанище и център на международната търговия у нас. От друга страна, ръководителите на Висшето училище ясно са си давали сметка за незадоволителните езикови умения, придобити от студентите в българските гимназии. Студентите изучават различни лингвистически дисциплини с голям хорариум – няколко чужди езика, от които поне един задължителен, търговска кореспонденция на български и на един чужд език, културна история на страните, като преподаването се води на съответния език, и т.н. Важната роля, отредена на езиковото обучение, личи и при правилата за заверяването на семестрите, и във въвеждането на ежегоден изпит по чужд език, позволяващ записването на следващата учебна година. Дори сред държавните изпитни сесии особено място е отредено именно на изпитите по чужди езици (устен и писмен). За преподаватели

по езици във Висшето търговско училище във Варна са канени творчески личности, дипломирани или специализирали в университети в Германия, Франция и САЩ. Научната им продукция се отличава с разностранната си насоченост – методика на езиковото преподаване, литературна и театрална критика, езикознание. От друга страна, членовете на Варненската търговско-индустриална камара живо се интересуват от учебните програми и от нивото на преподавателите по езиците във Висшето търговско училище. В онези далечни дни, както всъщност и днес, обществото и стопанските дейци във Варна ясно са си давали сметка за нуждата от висококачествено чуждоезиково обучение за бъдещите икономисти.

ЛИТЕРАТУРА

- Арнаулов, Ян. (1942). Самоутвърждаването на училището ни като висш учебен институт (спомени). стр. 65 – 83. *Сборник в чест на проф. Цани Калянджиев (1866 – 1941)*. Варна: Изгрев.
- Арнаулов, Ян. (1937). Отчет на Академическия съвет при Висшето търговско училище в гр. Варна за академическата 1935/1936 година (представен чрез ректора проф. д-р Янаки Арнаулов на тържественото събрание на 27 декември 1936 г.). *Годишник на Висшето търговско училище*. Брой 1. стр. 7 – 19. Варна: Войников.
- Арнаулов, Ян. (1930). Развитие на реформното движение в новоезиковното преподаване в Германия и нови веяния и цели във връзка с променения дух на времето. *Годишник на Висшето търговско училище*. Брой 1/1930. стр. 1 – 73. Варна: Просвещение.
- Близнаков, П., Ковачев, Здр. & Цонев, Ст. (2001). *Кратка история на Икономически университет – Варна*. Варна: Унив. издателство. Икономически университет – Варна.
- Илиев, В. (2015). Проф. Янаки Арнаулов (1891 – 1971). (стр. 31 – 34). *Атанасов, Б., Донев, К., Радилов, Д. & Досев, Вл. 95 години Икономически университет – Варна. Професорите на Икономически университет – Варна 1920 – 2015 г.* Варна: Наука и икономика.
- Русев, Ив. (2020). *Висшето търговско училище – Варна (1920 – 1945) и началото на висшето икономическо образование в България*. Варна: Наука и икономика.
- Василев, В. Проф. Иван Константинов (1888 – 1985) (стр. 35 – 39). *Атанасов, Б., Донев, К., Радилов, Д. & Досев, Вл. 95 години Икономически университет – Варна. Професорите на Икономически университет – Варна 1920 – 2015 г.* Варна: Наука и икономика.
- Веселинов, Д. (2020). Нови предизвикателства пред съвременната лингводидактология. (стр. 7 – 8.) *Чуждоезиково обучение 1*.

- Веселинов, Д. (2019). Чуждоезиковото обучение в Университета за национално и световно стопанство. (стр. 176 – 185). *Чуждоезиково обучение*, 2.
- Ковачев, Здр. Първата учебна програма на Висшето търговско училище. (стр. 9 – 35). *Известия*, 1. Варна: Икономически университет – Варна.
- Държавен архив – Варна, Ф. 122К.
- Централен държавен архив – София, Ф. 122К.
- Отчет за състоянието на Висшето търговско училище във Варна за академическата 1924 – 1925 г. (1926). Варна: Просвещение.

REFERENCES

- Arnaudov, Yan. (1942). Samoutvarzhdavaneto na uchilishteto ni kato vissh ucheben institut (spomeni). pp 65 – 83. *Sbornik v chest na prof. Tsani Kalyandzhiev (1866 – 1941)*. Varna: Izgrev.
- Arnaudov, Yan. (1937). Otchet na Akademicheskia savet pri Vissheto targovsko uchilishte v gr. Varna za akademicheskata 1935/1936 godina (predstaven chrez rektora prof. d-r Yanaki Arnaudov na tarzhestvenoto sabranie na 27 dekemvri 1936 g.). *Godishnik na Vissheto targovsko uchilishte*. Broy 1/ 1937. pp. 7 – 19. Varna: Voinikov.
- Arnaudov, Yan. (1930). Razvoyat na reformenoto dvizhenie v novoezikovnoto prepodavane v Germaniya i novi veyaniya i tseli vav vrazka s promeneniya duh na vremeto. *Godishnik na Vissheto targovsko uchilishte.*, 1. pp. 1 – 73. Varna: Prosvestenie.
- Bliznakov, P., Kovachev, Zdr. & Tsonev, St. (2001). *Kratka istoria na Ikonomicheski univesritet – Varna*. Varna: Univ. izdatelstvo. Ikonomicheski universitet – Varna.
- Iliev, V. (2015) Yanaki Arnaudov (1891 – 1971). (pp. 31 – 34). *Atanasov, B., Donev, K., Radilov, D. & Dosev, Vl. 95 godini Ikonomicheski universitet – Varna. Profesorite na Ikonomicheski universitet – Varna 1920 – 2015 g.* Varna: Nauka i iekonomika.
- Roussev, Iv. (2020). *Vissheto targovsko uchilishte – Varna (1920 – 1945) i nachaloto na vissheto ikonomichesko obrazovanie v Bulgaria*. Varna: Nauka i iekonomika.
- Vasilev, V. (2015). Prof. Ivan Konstantinov (1888 – 1985). (pp. 35 – 39). *Atanasov, B., Donev, K., Radilov, D. & Dosev, Vl. 95 godini Ikonomicheski universitet – Varna. Profesorite na Ikonomicheski universitet – Varna 1920 – 2015 g.* Varna: Nauka i iekonomika.
- Vesselinov, D. (2020). Novi predizvikatelstva pred savremennata lingvodidaktologiya. *Chuzhdoezikovo Obuchenie – Foreign Language Teaching*, 1. pp. 7 – 8.

- Vesselinov, D. (2019). Chuzhdoezikovoto obuchenie v Universiteta za natsionalno i svetovno stopanstvo. *Chuzhdoezikovo Obuchenie – Foreign Language Teaching*, 2. pp. 176 – 185.
- Kovachev, Zdr. (2012). Parvata uchebna programa na Vissheto targovsko uchiliste. pp. 9 – 35. *Izvestiyap 1*, Varna: Ikonomicheski universitet – Varna.
- Darzhaven arhiv – Varna, F. 122K.
- Tsentrallen darjaven arhiv – Sofia, F. 177K.
- Otchet za sastoyanieto na Vissheto targovsko uchiliste vav Varna za akademicheskata 1924/1925 g. (1926). Varna: Prosvestenie.

100 YEARS OF LANGUAGE TRAINING AT THE UNIVERSITY OF ECONOMICS – VARNA (The First University Curricula and the First Language Lecturers)

Abstract. The University of Economics – Varna was founded on May 14, 1920 and this year it celebrates its 100th anniversary. Already in the first university curricula very serious attention was paid to the foreign language training of the future economists, and the number of foreign language classes exceeded the number of classes in any other subject. Prominent philologists who had graduated abroad were recruited to teach foreign languages, and foreign nationals were regularly invited to deliver lectures at the University. Two of the foreign language professors were elected rectors of the University. The purpose of this article is to outline the role of languages in the first university curricula (1920 – 1940 г.) and to promote the names and work of the first language teachers at the University of Economics – Varna.

Keywords: language training; history of University of Economics – Varna; 1920 – 1940; foreign languages for economists; foreign language lecturers

✉ **Dr. Vladimir Todorov Dosev, Assoc. Prof.**

Web of Science Researcher ID: AAA-5161-2019

University of Economics – Varna

77, Kniaz Boris I Blvd.

9002 Varna, Bulgaria

E-mail: vl_dosev@ue-varna.bg